

O‘RTA OSIYODA IJTIMOIIY VA GUMANITAR TADQIQOTLAR-Jurnali

1-son. 3-qism. Noyabr-2025

UMUMIY O‘RTA TA‘LIM MAKTABLARIDA O‘QUVCHILARDA TASVIRIY SAN‘AT ORQALI IJODIY FIKRLASH VA KOMPOZITSIYA KO‘NIKMALARINI SHAKLLANTIRISHNING PEDAGOGIK ASOSLARI

G‘aybullayeva Mehribon G‘olibovna

Navoiy davlat universiteti

“Tasviriy san‘at va muhandislik grafikasi” – ta‘lim yo‘nalishi

1-kurs “D” guruh talabasi

ANOTATSIYA: Maqolada umumiy o‘rta ta‘lim maktablarida o‘quvchilarda tasviriy san‘at orqali ijodiy fikrlash va kompozitsiya ko‘nikmalarini shakllantirishning pedagogik asoslari o‘rganilgan. Tasviriy san‘at o‘quvchining badiiy tafakkurini rivojlantiradi, estetik didini shakllantiradi va ijodiy qarorlar qabul qilish ko‘nikmalarini mustahkamlaydi. Maqolada Shovdirov S. A. va boshqa olimlarning ilmiy ishlari asosida pedagogik yondashuvlar, interfaol metodlar va innovatsion texnologiyalardan foydalanish samaradorligi tahlil qilingan.

KALIT SO‘ZLAR: Tasviriy san‘at, ijodiy fikrlash, kompozitsiya, badiiy tafakkur, estetik did, pedagogik metodika, umumiy o‘rta ta‘lim.

Umumiy o‘rta ta‘lim maktablarida o‘quvchilarda tasviriy san‘at orqali ijodiy fikrlash va kompozitsiya ko‘nikmalarini shakllantirish ta‘limning eng muhim vazifalaridan biridir. Kompozitsiya o‘quvchiga turli elementlarni uyg‘unlashtirish, badiiy qarorlar qabul qilish va san‘at asarini yaratish imkonini beradi.

Shovdirov S. A. (2017–2025) tadqiqotlariga ko‘ra, tasviriy san‘at o‘quvchining vizual tafakkurini rivojlantiradi, rang va shaklni anglashni o‘rgatadi, shuningdek, ijodiy qarorlar qabul qilish va kompozitsion yechimlarni ishlab chiqish ko‘nikmalarini shakllantiradi. Shu sababli, darslarni nafaqat texnik mashg‘ulot sifatida, balki o‘quvchining ijodiy tafakkurini rivojlantiruvchi jarayon sifatida tashkil etish zarur.

O‘quvchilarda tasviriy san‘at orqali ijodiy fikrlash va kompozitsiya ko‘nikmalarini shakllantirish umumiy o‘rta ta‘lim maktablarida badiiy tafakkur va estetik didni rivojlantirishning muhim vazifalaridan biridir. Kompozitsiya tushunchasi o‘quvchiga rang, shakl, chiziq va bo‘shliqni uyg‘unlashtirish orqali badiiy qarorlar qabul qilish imkonini beradi. Shu bilan birga, tasviriy san‘at mashg‘ulotlari o‘quvchida ijodiy qarorlar qabul qilish qobiliyatini oshiradi, vizual tafakkurini rivojlantiradi va san‘at asarini yaratish ko‘nikmalarini shakllantiradi.

Shovdirov S. A. (2017–2025) tadqiqotlarida ta‘kidlanganidek, ijodiy fikrlashni rivojlantirish va kompozitsiya ko‘nikmalarini shakllantirish pedagogik yondashuvlarni talab qiladi. O‘quvchi rang va shakl orqali turli badiiy obrazlarni yaratishni o‘rganadi, elementlarni uyg‘unlashtirish orqali kompozitsion muvozanatni tushunadi va badiiy

O'RTA OSIYODA IJTIMOIIY VA GUMANITAR TADQIQOTLAR-Jurnali

1-son. 3-qism. Noyabr-2025

qarorlar qabul qilishni o'rganadi. Shu jarayon o'quvchida san'at asarini mustaqil yaratish ko'nikmalarini shakllantiradi va ijodiy tafakkurini kengaytiradi.

Tasviriy san'at darslarida o'quvchilarga rang va shaklni uyg'unlashtirish, chiziq va bo'shliqni joylashtirish orqali kompozitsion yechimlarni ishlab chiqish mashqlarini berish muhimdir. Rang va shaklning kontrast va tonal uyg'unligini anglash, elementlarni joylashtirish orqali ritm va muvozanatni yaratish o'quvchining badiiy tafakkurini chuqurlashtiradi. Shu bilan birga, o'quvchining ijodiy qarorlar qabul qilish va eksperiment qilish qobiliyati rivojlanadi.

Pedagogik yondashuvlar ijodiy fikrlash va kompozitsiya ko'nikmalarini shakllantirish jarayonini samarali qiladi. Darslarni interfaol metodlar, loyiha ishlari va muammoli vaziyatlarni hal qilish orqali tashkil etish o'quvchida mustaqil fikrlashni rag'batlantiradi. O'qituvchi o'quvchiga individual yondashuvni qo'llab-quvvatlash, ijodiy erkinlik berish va refleksiya jarayonlarini olib borish imkonini taqdim etishi muhimdir. Shu orqali o'quvchi o'z ishini tahlil qiladi, boshqalarning ishlarini baholaydi va kompozitsion qarorlarini mustahkamlaydi.

Rang va shakl bilan ishlash orqali o'quvchi badiiy qarorlar qabul qilishni o'rganadi. Rangning iliq va sovuq ohanglarini uyg'unlashtirish, chiziq va shaklning turli xususiyatlarini idrok etish orqali o'quvchi vizual tafakkurini rivojlantiradi. Shu bilan birga, kompozitsion yechimlarni mustaqil ishlab chiqish o'quvchida ijodiy qarorlar qabul qilish qobiliyatini mustahkamlaydi va san'at asarini yakuniy shaklga keltirish ko'nikmalarini rivojlantiradi.

Zamonaviy texnologiyalarni darslarda qo'llash ijodiy fikrlash va kompozitsiya ko'nikmalarini shakllantirishning samarali usuli hisoblanadi. Interaktiv doskalar, raqamli ilovalar, virtual rang palitralari va multimedia vositalari o'quvchilarga turli eksperimentlar qilish imkonini beradi. Shu bilan birga, loyiha asosida ishlash, muammoli vaziyatlarni hal qilish va "teskari sinf" texnologiyasi o'quvchida mustaqil qaror qabul qilish, ijodiy yechim topish va badiiy obraz yaratish ko'nikmalarini shakllantiradi.

O'quvchilarda ijodiy fikrlashni rivojlantirish jarayoni ularning badiiy qarorlar qabul qilish, vizual tafakkurini kengaytirish va san'at asarlarini yaratish qobiliyatini oshiradi. Shu bilan birga, o'quvchining estetik didi mustahkamlanadi, kompozitsion muvozanatni yaratish va badiiy qarorlarni ifodalash ko'nikmalari rivojlantiriladi. Bu jarayon o'quvchining ijodiy qobiliyatini kengaytiradi va tasviriy san'at bo'yicha amaliy ko'nikmalarini mukammal darajada shakllantiradi.

Shuningdek, pedagogik yondashuvlar orqali o'quvchida ijodiy fikrlash va kompozitsiya ko'nikmalarini rivojlantirish jarayoni yanada samarali bo'ladi. O'qituvchi darsni interfaol metodlar, loyiha ishlari, muammoli vaziyatlarni hal qilish va refleksiya jarayonlari bilan boyitishi lozim. Shu orqali o'quvchi mustaqil fikrlashni

O'RTA OSIYODA IJTIMOIIY VA GUMANITAR TADQIQOTLAR-Jurnali

1-son. 3-qism. Noyabr-2025

o'rganadi, ijodiy qarorlar qabul qiladi va san'at asarini yaratish jarayonida o'ziga xos uslubini shakllantiradi.

Natijada, umumiy o'rta ta'lim maktablarida o'quvchilarda tasviriy san'at orqali ijodiy fikrlash va kompozitsiya ko'nikmalarini shakllantirish o'quvchining estetik tafakkurini rivojlantiradi, rang va shakl uyg'unligini anglash ko'nikmalarini mustahkamlaydi va ijodiy qarorlar qabul qilish qobiliyatini oshiradi. Shu bilan birga, pedagogik yondashuvlar, innovatsion metodlar va zamonaviy texnologiyalardan samarali foydalanish ijodiy fikrlash va kompozitsiya ko'nikmalarini rivojlantirish jarayonini yanada samarali qiladi va o'quvchining tasviriy san'atdagi savodxonligini mustahkamlaydi.

Umumiy o'rta ta'lim maktablarida o'quvchilarda tasviriy san'at orqali ijodiy fikrlash va kompozitsiya ko'nikmalarini shakllantirish o'quvchining estetik idrokini rivojlantiradi, ijodiy qarorlar qabul qilish va san'at asarini yaratish ko'nikmalarini oshiradi. Darslar davomida o'quvchi rang va shaklni uyg'unlashtirish, elementlarni joylashtirish va badiiy obraz yaratish ko'nikmalarini o'rganadi.

Shovdirov S. A. (2017–2025) tadqiqotlariga ko'ra, pedagogik yondashuvlar, interfaol metodlar va zamonaviy texnologiyalardan foydalanish ijodiy fikrlash va kompozitsiya ko'nikmalarini shakllantirish jarayonini samarali qiladi. Shu bilan birga, o'quvchilarga ijodiy erkinlik berish va refleksiya jarayonlarini qo'llash ularning badiiy tafakkurini chuqurlashtiradi va kompozitsion qarorlarni mustahkamlaydi. Natijada, o'quvchining tasviriy san'atdagi savodxonligi oshadi va ijodiy qarorlar qabul qilish qobiliyati rivojlanadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Шавди́ров С. А. Подготовка будущих учителей к исследовательской деятельности // *Педагогическое образование и наука*. – 2017. – №2. – С. 109–110.
2. Shavdirov S. A. Selection Criteria of Training Methods in Design Fine Arts Lessons // *Eastern European Scientific Journal*. – 2017. – №1. – P. 131–134.
3. Shovdirov S. Analyzing the sources and consequences of atmospheric pollution: A case study of the Navoi region // *E3S Web of Conferences*. – 2024. – Vol. 587. – P. 02016.
4. Shavdirov S. Method of organization of classes in higher education institutions using flipped classroom technology // *AIP Conference Proceedings*. – 2025. – Vol. 3268. – No. 1. – P. 070035.
5. Ibraimov X., Shovdirov S. Theoretical Principles of The Formation of Study Competencies Regarding Art Literacy in Students // *Science and Innovation*. – 2023. – Vol. 2. – No. B10. – P. 192–198.

**O'RTA OSIYODA IJTIMOIIY VA GUMANITAR
TADQIQOTLAR-Jurnali
1-son. 3-qism. Noyabr-2025**

6. Shovdirov S. A. Tasviriy san'atni o'qitishda o'quvchilarning sohaga oid o'quv kompetensiyalarini shakllantirish omillari // *Inter education & global study*. – 2024. – №1. – P. 8–14.
7. Baymetov B. B., Shovdirov S. A. Methods of Organizing Practical and Theoretical Classes for Students in The Process of Teaching Fine Arts // *International Journal on Integrated Education*. – 2023. – Vol. 4. – No. 3. – P. 60–66.
8. Шавдиров С. А. Ўқувчиларда тасвирий саводхонликка оид ўқув компетенцияларини шакллантиришнинг педагогик-психологик жиҳатлари // *Современное образование (Узбекистан)*. – 2017. – №6. – С. 15–21.